

Een korte geschiedenis van IJsland

Beschrijving

Van de legendarische reizen van de *Vikingen* tot de gebeurtenissen in de 20e eeuw en daarna: de geschiedenis van *IJsland* is net zo boeiend als zijn landschappen.

IJsland is een spectaculair land met zwarte stranden, vulkanen en warmwaterbronnen. Maar die wilde en ruige kenmerken zijn echter niet de enige dingen die het zo'n fascinerende plek maken.

Het is een plaats rijk aan cultuur, vol met mythen en legendes van elfen tot goden. Unieke tradities, interessante gerechten en buitenaardse landschappen maken IJsland tot een plek met schrilte contrasten en winterharde mensen. Het is een boeiend eiland dat bekend staat als het *Land van Vuur en Ijs*.

Wie heeft IJsland ontdekt?

Gelegen in de ijskoude streken van het uiterste noorden van de *Atlantische Oceaan*, is IJsland geen plek waar je veel verhalen van ontdekkingsreizigers zou verwachten. De ontdekking van IJsland is echter een bron van academisch debat.

De Griekse ontdekkingsreiziger *Pytheas* maakte rond 325 v.Chr. een verre reis. Hij beschreef hoe zes dagen reizen ten noorden van het eiland *Groot-Brittannië* hem naar een land nabij een bevroren zee brachten. Hij noemde dit land *Thule* en beschreef het als een plaats van de middernachtzon.

De originele werken van Pytheas zijn echter niet bewaard gebleven, en wat we weten komt uit fragmenten die door latere auteurs zijn geciteerd en wellicht geparafraseerd. Er is ook geen manier om te weten of het eiland waarnaar door Pytheas wordt verwezen inderdaad IJsland was of misschien een van de andere eilanden in de *Noordzee* (zie ook dit [bericht op deze site](#)).

Volgens *Landnámabók* (*Boek van Nederzettingen*), een middeleeuws perkament uit de 12e eeuw, werd IJsland voor de Noorse nederzetting bewoond door Ierse monniken. In hetzelfde boek wordt vermeld dat de eerste *Noorman* die IJsland ontdekte *Naddodd* was, een *Faeröer* Ierse kolonist die verdwaalde en op de oostkust van IJsland stuitte.

Een Zweedse Viking met de naam *Garðar Svavarsson* zou samen met zijn groep matrozen ook per ongeluk IJsland hebben ontdekt. Hij bleef er een winter voordat hij naar huis terugkeerde.

De eerste vermelding van een kapitein uit Noorwegen die opzettelijk naar IJsland voer was die van *Hrafna-Fláki Vilgerðarson*, een Viking van Zweedse afkomst. Hij bracht daar enige tijd door en ontdekte dat het eiland overvloedig aan hulpbronnen was. Hij keerde terug naar Noorwegen en bracht anderen op de hoogte van zijn ontdekking.

Noorse nederzetting

De *Landnámabók* stelt dat de eerste permanente kolonist *Ingólfur Arnarson* was, die in 874 op het eiland aankwam en met zijn vrouw, *Hallveig Frádadóttir*, de vestiging van *Reykjavík* begon. Kort daarna arriveerde een groep van 400 kolonisten, voornamelijk uit Noorwegen, om zich op IJsland te vestigen.

Tot degenen die ervoor kozen Noorwegen te verlaten, behoorden boeren en stamhoofden die ontevreden waren over de groeiende macht van koning *Harald I (Harald Fairhair)*, die bezig was Noorwegen te verenigen en kleine koninkrijken onder zijn controle te brengen.

Archeologisch en geologisch bewijs bevestigt de datum van de eerste nederzetting rond de jaren 870.

Hoewel dit verhaal de algemeen aanvaarde versie van de gebeurtenissen is, is het ook mogelijk dat de eerste kolonist een man was genaamd *Náttfari*, een lid van de bemanning van *Garðar Svavarsson* die ervoor koos achter te blijven.

Het *Áslendingabók* (??Boek van IJslanders?), geschreven door de 12e-eeuwse IJslandse priester *Ari Þorgilsson*, stelt dat de monniken die op het eiland woonden hun nederzetting verlieten vanwege hun afkeer voor heidenen. Het is echter ook aannemelijk dat deze monniken met geweld werden verdreven.

Adoptie van het christendom

Naarmate de nederzetting groeide, waren juridische en administratieve functies nodig. De *Althing* werd opgericht in 930 en bestaat nog steeds als het oudste parlement ter wereld. Ondanks dat het zijn eigen wetten had en in wezen een onafhankelijk staatsbestel was, viel IJsland onder de jurisdictie van Noorwegen. Aan het einde van de 10e eeuw zorgde koning *Olaf I Trygvason* (963-1000) ervoor dat IJsland het christendom overnam door missionarissen te sturen om de IJslanders te bekeren.

Er bestonden echter al kleine groepen christenen die in aantal groeiden. In 961 barstte de vulkaan *Eldgjá* uit, waardoor de zon werd bedekt en enorme hoeveelheden zwavelhoudende gassen in de atmosfeer terecht kwamen. Bewijs van de uitbarsting is te vinden tot in *China*. Omdat ze dicht bij het epicentrum stonden, beschouwden veel IJslanders de gebeurtenissen als een teken van God om zich tot het christendom te bekeren.

Aanvankelijk stuitten pogingen tot kerstening op moeilijkheden, maar veel IJslanders waren afhankelijk van Noorwegen als hun belangrijkste handelspartner, en het adopteren van het christendom zorgde voor vrede tussen Noorwegen en IJsland.

De christelijke religie werd rond 1000 bij wettelijk decreet van de Althing de erkende religie van IJsland. Dit kwam nadat het collectieve priesterschap (*goðar*) van de Noorse *Asatru-religie* zich bij de Althing had verzameld om de zaak voor het christendom te beslissen. Hun spreker, *Thorgeir Thorkelsson*, een heiden, verklaarde dat alle IJslanders gedoopt moesten worden, maar dat degenen die de Noorse goden aanbaden dat konden doen zolang het in het geheim was.

Dit compromis slaagde erin elke neiging tot religieuze conflicten te onderdrukken, en de nederzettingen bleven groeien en bloeien.

Een tijdperk van welvaart

Moderne geleerden denken dat de vroege nederzettingen van IJsland relatief succesvol waren. Schapen en runderen pasten zich goed aan het klimaat aan en floreerden in dit nieuwe land. Bepaalde middelen waren echter moeilijk te verkrijgen. Het land was niet erg geschikt voor landbouw en er moesten granen en grote hoeveelheden hout worden geïmporteerd.

Hoewel IJsland bossen met berken had, was deze hulpbron niet overvloedig genoeg voor de behoeften van de groeiende nederzettingen.

Aan de overkant van de oceaan kon Noorwegen IJsland van al zijn behoeften voorzien, terwijl IJsland in ruil daarvoor goederen zoals wol en zelfgesponnen stof aanbood.

Conflict

In de 13e eeuw maakte een tijdperk van vrede plaats voor een tijdperk van conflicten. Veel mensen in IJsland waren verdeeld over loyaliteiten. Sommigen wilden lid blijven van de gelijkwaardige unie met Noorwegen, terwijl anderen wilden dat IJsland een onderdeel van Noorwegen zou worden.

IJslandse stamhoofden kozen partij, en vanaf 1220 zouden vele jaren van schermutselingen de toekomst van het eiland bepalen. Deze periode staat bekend als het tijdperk van de *Sturlungs*, genoemd naar de Sturlung-clan, een vazal van de Noorse koning *Haakon IV*.

*Snorri Sturluson*¹, de beroemde historicus, dichter en politicus die verantwoordelijk is voor veel van wat we weten over de vroege IJslandse geschiedenis, werd ook geboren in de Sturlung-clan.

In 1238 culmineerde het conflict in de *Slag bij Árlygsstaðir*, de grootste veldslag ooit op IJslands grondgebied. Er wordt geschat dat ongeveer 2.700 krijgers aan de strijd deelnamen, en hoewel deze eindigde in een nederlaag voor de Sturlung-clan, was de oorlog nog niet voorbij.

Het conflict duurde tot 1262, toen de aanhangers van Haakon IV eindelijk de overwinning behaalden en IJsland een vazal van Noorwegen werd.

In 1380 veranderde IJsland van eigenaar en werd het een onderdeel van de *Kroon van Denemarken*. Noorwegen werd onderdeel van de *Unie van Kalmar*, met Denemarken als het dominante staatsbestel.

Na de *Reformatie*, en met sterke banden met het lutheranisme in Denemarken, werden dezelfde praktijken in IJsland doorgezet en werd het eiland bekeerd.

Verschuivingen in handelspartners

Denemarken had weinig behoefte aan IJslandse goederen en de tijden werden moeilijk voor de IJslanders. Dit kwam bovenop een mini-ijstijd die het verbouwen van gewassen in IJsland nog

moeilijker maakte, en de bevolking leed eronder.

Nieuwe handelspartners werden moeizaam gevonden. *Engelse* vissers werden naar de overvloedige wateren van IJsland getrokken en maakten regelmatig reizen naar het noorden, waar ze handel dreven met de lokale bevolking.

Vanaf de 16e eeuw nam de handel met *Duitsers* snel toe. De Duitsers zouden vissersboten aan de IJslanders verhuren, de vis kopen en naar de rest van Europa exporteren. Tegen het midden van de 17e eeuw kwamen *Nederlandse* en *Franse* handelaren ook in de IJslandse wateren.

In 1602 beval de Deense regering IJsland geen handel te drijven met iemand anders dan Denemarken. Dit decreet was echter moeilijk af te dwingen, en veel IJslanders, net als hun handelspartners, negeerden het eenvoudige weg.

Slavenhandel

In de zomer van 1627 daalden *Barbarijse* piraten af naar de kusten van IJsland, plunderden nederzettingen en ontvoerden mensen om op de slavenmarkten te worden verkocht. Hoewel de invallen bekend werden als de *Turkse ontvoeringen*, hadden ze helemaal niets met de Turken te maken. De naam Turk was een overkoepelende term om alle mediterrane moslims te beschrijven.

Ongeveer 400 mensen werden tot slaaf gemaakt en er werden pogingen ondernomen om hen terug te krijgen. Losgeld werd meer dan eens verzameld en gestolen voordat een van de slaven werd vrijgelaten. In totaal werden ongeveer 50 mensen uit de slavernij bevrijd.

De *Mist Ellende*

Gedurende de 18e eeuw maakten de klimatologische omstandigheden in IJsland het leven weer moeilijk. Het land onderging vele decennia van afkoeling, wat een negatief effect had op de gewasproductie.

Dus toen *Lakagágar*, een vulkanische kloof, in 1783 begon uit te barsten, ging de situatie van slecht naar verwoestend ellendig. Van juni 1783 tot februari van het volgende jaar spuwde de vulkaan basaltlava en een aanzienlijke hoeveelheid tefra uit. Voor de IJslanders was deze gebeurtenis een catastrofale ramp, met giftige wolken die de zon blokkeerden en vee vergiftigden.

Tot overmaat van ramp was er in 1784 sprake van een reeks aardbevingen die veel boerderijen verwoestte.

De IJslanders leden honger en de Kroon vond de kosten voor de evacuatie van deze mensen naar Denemarken te hoog om de moeite waard te zijn. In totaal eiste de *Mist Ellende* het leven van ongeveer twintig tot vijftwintig procent van de IJslandse bevolking, waarbij sommige bronnen een totaal van ongeveer 9.000 mensen specificeren.

Onafhankelijkheid & Bezetting

in de 19e eeuw ontstond er een sterke onafhankelijkheidsbeweging in IJsland en stap voor stap kreeg het eiland autonomie in een proces dat meer dan een eeuw besloeg. Met de vazalschap aan de Kroon van Denemarken was de Althing teruggebracht tot een rechtbank en werd uiteindelijk in 1800 ontbonden.

Na druk voor meer autonomie werd de Althing echter in 1845 opnieuw opgericht als een adviesorgaan voor de kroon, en in 1874 werd een grondwet aangenomen, die de Althing gezamenlijke wetgevende macht met de Kroon verleende.

De eerste jaren van autonomie waren niet gemakkelijk. IJsland leed onder een demografische verschuiving omdat veel mensen emigreerden, voornamelijk naar *Canada* en de *Verenigde Staten*. Een nieuwe vulkaanuitbarsting in 1875 veroorzaakte nog meer ontberingen voor de boeren die het al moeilijk hadden.

Niettemin bleef het IJslandse volk standhouden en overleefde het tot in de 20e eeuw. In 1918 kreeg IJsland soevereiniteit in personele unie met Denemarken.

Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog bleef IJsland neutraal en de *Britten* vreesden dat de *Duitsers* dit zouden uitbuiten en IJsland zouden gebruiken als uitvalsbasis in de *Noord-Atlantische Oceaan*. Om dit te voorkomen vielen de Britten IJsland binnen, namen het militair onder controle en droegen de controle over aan de Verenigde Staten. Er werd niet gevochten, en de enige dood was die van een Britse marinier die zelfmoord pleegde.

De Britten waren nauwelijks getraind op de weersomstandigheden en de reis resulteerde erin dat veel mannen hevig ziek werden. Niettemin voerden de IJslanders geen strijd, en hoewel velen protesteerden, heerste er over het algemeen een sfeer van samenwerking.

Ondanks de bezetting in 1941 verzocht IJsland om volledige onafhankelijkheid van Denemarken, wat werd verleend. Op 17 juni 1944 werd IJsland een volledig onafhankelijke republiek.

Koude Oorlog en kabeljauwoorlog

Met het ontstaan van de Koude Oorlog werd IJsland een strategische troef voor de NAVO. IJsland had meegeholpen aan de vorming van de NAVO, en de Verenigde Staten hielden een militaire aanwezigheid op de vliegbasis *Keflavík*.

Van de jaren vijftig tot de jaren zeventig kreeg een andere soort oorlog vorm. De noodzaak van IJsland om zijn visserijsector uit te breiden leidde tot diplomatieke conflicten met *Groot-Brittannië* over de controle over de oceanen. Een reeks geschillen leidde tot levensbedreigende situaties waarin vissersboten werden gescoorteerd door militaire schepen. Boten werden geramd en in 1973 kwam een IJslandse tiener om het leven doordat zijn patrouilleboot werd geramd door de *HMS Apollo*, een fregat van de *Royal Navy*.

Uiteindelijk gaven de Britten in 1976 toe en lieten IJsland zijn territoriale wateren uitbreiden.

Reijkjavik

Schaken

Het Wereldkampioenschap schaken 1972 was een wedstrijd tussen uitdager Bobby Fischer uit de Verenigde Staten en titelverdediger Boris Spassky uit de Sovjet-Unie. De wedstrijd vond plaats in de *Laugardalshöll* in Reykjavík, IJsland, en wordt wel de *Match of the Century* genoemd. Fischer werd de eerste in de VS geboren speler die de wereldtitel won. De overwinning van Fischer maakte ook korte tijd een einde aan 24 jaar Sovjetoverheersing van het Wereldkampioenschap Schaken.

IJsland in de 21e eeuw

De gebeurtenissen in IJsland bleven het land naar de internationale krantenkoppen katapulteren. In 2008 gingen drie banken failliet na een hoogtepunt van de gebeurtenissen, te beginnen met de deregulering van banken in 2001. De gebeurtenis wordt beschreven als de grootste bankinstorting in de geschiedenis. Het bestaat als een waarschuwend verhaal tegen onbelemmerd en ongereguleerd bankieren in een gebeurtenis die ook 80% van de IJslandse aandelen wegvaagde.

Nauwelijks was IJsland begonnen zich te herstellen toen vulkanische gebeurtenissen begonnen rond de *Eyjafjallajökull* gletsjer in 2010. Van maart tot juni spoot as de lucht in, waardoor het vliegverkeer boven West-Europa grote verstoringen kreeg. Ook de IJslandse landbouwsector werd getroffen, maar niet in dezelfde mate als vulkaanuitbarstingen eerder hadden gedaan.

Ondanks deze uitdagingen is IJsland erin geslaagd te overleven en te gedijen in de moderne wereld.

IJsland is een land van ruige schoonheid met spectaculair gevaarlijke landschappen. De natuur heeft voor de bevolking van IJsland gezorgd, maar ook voor enorme uitdagingen gezorgd. De bevolking van IJsland heeft een unieke samenleving doorstaan en opgebouwd die welvarend en dynamisch is en zich kan aanpassen aan de harde moeilijkheden die de natuur en de omstandigheden haar bezorgen.

¹ **Snorri Sturluson** (1179-1241) was een IJslandse skald, dichter, geschiedschrijver en politicus. Hij wordt beschouwd als degene dankzij wie we nu zoveel weten over de Noordse (en latere Germaanse) mythologie. Snorri's *Proza-Edda* (ca. 1220 - 1230), ook wel bekend als de *yngre Edda* (letterlijk: jongere Edda), was een leer- of handboek over (het schrijven van) gedichten, maar bevatte ook veel mythologische verhalen. Hij was tevens de auteur van de *Heimskringla* dat over de historie van de Noorse koningen verhaalt. Ook schrijven sommigen hem het auteurschap van een van de grootste IJslandse saga's toe: die van *Egill Skallagrímsson*.

Datum aangemaakt
2025/11/28

default watermark